

FOTOS COLOURBOX

Dyrlægens dilemma

– En undersøgelse af, hvordan man i smådyrspraksis håndterer klienter, som ikke kan betale

TEKST PETER SANDØE^A, SARAV. KONDRUP^B, KIA P. ANHØJ^C,
CECILIE RØDSGAARD-ROSENBECK^C, MERETE H. NISSEN^D OG THOMAS B. LUND^E

^AProfessor, Institut for Produktionsdyr og Heste og Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, KU

^BForskningsassistent, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, KU

^CDyrlæge, Institut for Produktionsdyr og Heste, KU

^DHospitalschef, Institut for Klinisk Veterinær- og Husdyrvidenskab, KU

^EAdjunkt, Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, KU

Kommer en klient ind i klinikken med et sygt eller tilskadekommet dyr, og giver klinten samtidig udtryk for ikke at have råd til at betale for den nødvendige behandling, kan den smådyrspraktiserende dyrlæge opleve at blive spændt ud mellem en række potentielt modstridende hensyn. Der er hensynet til klienten, til dyret, til evt. kolleger, til virksomheden,

til egen økonomi og til dyrlægestanden. Når ikke alle disse hensyn kan blive tilgodeset på én gang, står dyrlægen med et dilemma¹⁻⁴.

Det er ikke usædvanligt for dyrlæger at stå i vanskelige situationer til dagligt, men hvad der gør denne type dilemma til noget særligt, er, at det involverer familiedyr, der i stigende grad opfattes som familiemed-

lemmer af deres ejere⁵⁻⁷. Som den amerikanske etiker Tannenbaum har påpeget, så skaber de tætte følelsesmæssige relationer, ejerne har til deres hunde, katte og andre familiedyr, en forventning om, at nødvendig veterinær behandling er noget, dyrene og deres ejere har krav på⁸. Der er således meget på spil, når smådyrspraktiserende dyrlæger tager beslutninger om, hvordan

>

de skal håndtere økonomisk uformående ejere af syge og tilskadekomne dyr.

I denne artikel præsenterer vi resultaterne af en undersøgelse af, hvordan danske smådyrspraktiserende dyrlæger håndterer klienter, som ikke kan betale. Vi begrænser os her til at undersøge situationer, hvor klienten forud for en eventuelt påbegyndt behandling giver udtryk for, at hun eller han ikke umiddelbart er i stand til at betale. Situationer, hvor klienten viser manglende evne eller vilje til at betale, efter behandlingen er gennemført, indgår ikke i nærværende undersøgelse.

stand til at betale, beder en dyrlæge om hjælp til at behandle et alvorligt sygt eller tilskadekommet dyr, kan det omtalte dilemma således tage sig ud på følgende måde: På den ene side er der klientens forventninger og håb samt dyrlægens eget ønske om at give dyret den bedst mulige behandling, hvilket alle taler for at levere den i situationen bedst mulige veterinære behandling. På den anden side er der hensynet til økonomien i dyrlægepraksissen, som kan tale for alene at tilbyde en aflivning af dyret.

Både nationalt og internationalt er der

På den ene side er de praktiserende dyrlæger repræsentanter for en profession, som arbejder for at hjælpe syge og tilskadekomne dyr og disses ejere. På den anden side er praktiserende dyrlæger forretningsdrivende, som tjener penge på at levere veterinære ydelser til købedygtige klienter. Adskillige udenlandske studier har vist, at netop spørgsmål om penge opleves som en udfordring, når praktiserende dyrlæger skal kommunikere med deres klienter¹²⁻¹⁴, og når de skal taksere deres ydelser¹⁵⁻¹⁷.

Når en klient giver udtryk for ikke umiddelbart at være i stand til at betale for en ønsket behandling af hendes eller hans hund, kat eller andet dyr, har dyrlægen flere muligheder: Hvis der er tale om en situation, som ikke er så alvorlig, at den falder under den nævnte bestemmelse i Lov om dyrlæger, kan dyrlægen afvise at behandle. Alternativt kan dyrlægen foreslå en afdragsordning, reducere sit honorar eller vælge at arbejde uden honorar. Det kan også være en mulighed at tilbyde en behandling, som ikke er den optimale, men som koster mindre end den bedst mulige. Endelig kan dyrlægen tilbyde at aflive dyret.

Til grund for vores studie lå en hypotese om, at økonomisk uformående klienter giver anledning til etiske udfordringer for mange smådyrspraktiserende dyrlæger, og at der er stor variation i håndteringen af situationer med sådanne klienter. Vi forventede, at denne variation ville afhænge af en række faktorer vedrørende dyret, klienten, dyrlægen selv og den praksis, dyrlægen arbejder i.

Vi gennemførte undersøgelsen ved hjælp af et spørgeskema, som blev sendt til samtlige smådyrspraksisser i Danmark. Vi søgte hermed at få svar på følgende fire forskningsspørgsmål: 1) Hvor ofte har man i smådyrspraksis situationer med klienter, som ikke kan betale for behandling af deres dyr? 2) På hvilke måder håndterer man disse situationer? 3) Hvilke faktorer med relation til dyr og klient påvirker beslutningen i disse situationer? 4) Hvilke faktorer med relation til dyrlægen, herunder tidligere erfaring med disse situationer, køn og typen af praksis, påvirker beslutningen i disse situationer?

Vi har allerede publiceret en engelsk-

Det er kendetegnende for situationen i Danmark, i modsætning til fx i Storbritannien, at der er meget få muligheder for økonomisk støtte til hunde- eller katteejere, som ikke er i stand til at betale for behandlingen af deres dyr. Samtidig er det stadig et mindretal af hundene og en meget lille del af kattene, som er sygeforsikret i Danmark⁹.

I henhold til Lov om dyrlæger, §9, er en praktiserende dyrlæge »forpligtet til på anmodning at yde den første fornødne hjælp til alvorligt tilskadekomne dyr eller dyr med smertevoldende sygdomme eller fødselshindringer, når hurtig hjælp efter de foreliggende oplysninger må anses for nødvendig«¹⁰. Det anses dog for at være i overensstemmelse med loven, hvis dyrlægen vælger at aflive dyret¹¹.

Når en klient, som ikke umiddelbart er i

hidtil i meget ringe grad blevet undersøgt, i hvilket omfang dyrlæger kommer ud for situationer, hvor klienter, som ikke umiddelbart kan betale, beder om hjælp til behandling af deres dyr, og på hvilken måde de praktiserende dyrlæger oplever og håndterer sådanne situationer. Et enkelt mindre studie fra Storbritannien⁴ undersøgte, hvor ofte dyrlæger kom ud for bestemte dilemmaer, og hvor belastende de fandt dem. »Økonomiske begrænsninger for behandling« var her det oftest forekommende dilemma, og det blev oplevet som en stor psykisk belastning for de involverede dyrlæger.

Problemstillingen vedrørende økonomisk uformående klienter går på tværs af emnerne etik og forretning og peger dermed på en bredere problemstilling i relation til de praktiserende dyrlægers virke:

sproget artikel, »Veterinarian's dilemma: a study of how Danish small animal practitioners handle financially limited clients« i det britiske tidsskrift *Veterinary Record* med resultaterne af denne undersøgelse¹⁸. Nærværende artikel er derfor en sekundær publikation, rettet mod de danske dyrlæger og den danske offentlighed. Vi har udeladt en del detaljer relateret til dataanalysen og design af spørgeskemaet. Læsere med interesse herfor henvises venligst til den primære publikation.

Undersøgelsens metode

Rekruttering af deltagere til undersøgelsen

Alle smådyrs- eller blandede praksisser blev kontaktet på grundlag af en liste fra Den Danske Dyrlægeforening. Et inklusionskriterium var, at mindst én dyrlæge arbejdede fuldtids med hund, kat og smådyr. Såvel økonomisk ansvarlige dyrlæger, ejere eller medejere som ansatte dyrlæger blev inviteret til at deltage. Kun én dyrlæge fra hver praksis kunne udfylde spørgeskemaet, da hovedformålet med undersøgelsen var at sammenligne, hvordan forskellige praksisser håndterer udfordringen med klienter, der ikke kan betale.

I alt 300 praksisser levede op til vore kriterier for deltagelse og modtog derfor i april 2015 både invitationsbreve og e-mails med links til en online version af spørgeskemaet. Påmindelser per e-mail og telefon til de praksisser, som ikke svarede relativt hurtigt, blev foretaget i ugerne efter udsendelsen. Vi modtog i alt 195 fulde besvarelser af spørgeskemaet (11 påbegyndte, men fuldførte ikke). Det betød, at vi havde en svarprocent på 65, hvilket er meget tilfredsstillende.

En efterfølgende analyse viste en god overensstemmelse mellem sammensætningen af den gruppe, der besvarede i forhold til køn (61 % kvinder og 40 % mænd) og den samlede population (blandt medlemmer af DDDs Sektion vedr. Hund, Kat og Smådyr er 67 % kvinder og 33 % mænd¹⁹). Analysen viste også en fin sammenhæng i forhold til geografisk fordeling af praksisser – jf. tabel 1.

Design af spørgeskema

Som baggrund for udarbejdelsen af spør-

Tabel 1. Sammenligning af geografiske placering af smådyrspraksisser mellem baggrundspopulationen og stikprøven

	Baggrunds-population (N=300)		Stikprøve (N=195)	
Hovedstadsområdet inkl. Bornholm	93	31 %	59	30,3 %
Sjælland	53	17,7 %	36	18,5 %
Lolland, Falster og Møn	9	3 %	5	2,6 %
Nordjylland	28	9,3 %	18	9,2 %
Midt- og Syddjylland	90	29,7 %	56	28,7 %
Fyn inkl. øer	28	9,3 %	21	10,7 %

geskemaet blev der gennemført kvalitative interviews med 12 smådyrspraktiserende dyrlæger. Disse gav os viden om forskellige måder, hvorpå dyrlæger kan vælge at håndtere problemer med klienter, som ikke kan betale.

Spørgeskemaet bestod af 24 spørgsmål. Først blev respondenterne spurgt om deres køn, om hvor mange år de havde været i praksis, om de var økonomisk ansvarlige for praksis, eller om de var ansatte, og om hvor mange gange om måneden de mødte klienter, som ikke kunne betale. Endvidere blev de spurgt, om de behandlingsmuligheder, de fremlagde for klienterne, afhang af disses evne til at betale. Der blev også spurgt til, om respondenterne tilbød afdragsordninger, og om der i sådanne tilfælde blev gjort forskel mellem gamle/kendte og nye klienter. Endelig blev der spurgt til, om der i praksis var en politik for at håndtere klienter, som ikke kan betale, og om den i givet fald var formuleret på skrift.

Respondenterne blev endvidere bedt om at forholde sig til, hvordan de ville håndtere seks konkrete situationer, hvor en klient ikke kan betale. I hver situation blev de givet følgende fire handlingsmuligheder:

- »Behandling uanset omkostningerne«: Jeg udfører den nødvendige diagnostik og behandler/opererer uanset de potentielle omkostninger. Der må findes en løsning - fx i form af en afdragsordning.
- »Realistisk behandling«: Jeg udfører den initialt nødvendige diagnostik, men den efterfølgende behandling baseres på, hvad der er realistisk for klienten at betale/afdrage. Hvis jeg vurderer, at der ikke er grundlag for, at

klienten kan betale/afdrage en tilstrækkelig behandling, tilbyder jeg en aflivning.

- »Eutanasi«: Jeg tilbyder klienten at aflive dyret.
- »Afvisning«: Jeg afviser klienten og dyret.

De første fire situationer, som blev præsenteret i spørgeskemaet, beskrev dyr med forskellige problemstillinger, hvis tilstande varierede bl.a. i alvorlighed:

- En klient bringer sin påkørte kat ind på klinikken, katten er syv år. Klienten fortæller, at han ikke kan betale, hvad det koster, lige nu. Katten er tydeligt smertepåvirket, vokaliserer og bliver liggende på undersøgelsesbordet. Du informerer klienten om de mulige komplikationer ved en påkørsel. Hvordan håndterer du situationen?
- En dag i klinikken kommer en klient ind med sin 5-årige hund i favnen. Hun siger, at den pludselig er blevet halt efter et spring ned fra en forhøjning. Hunden vil ikke støtte på højre forben og viser tydeligt tegn på smerte. Klienten fortæller, at hun ikke kan betale lige nu. Du mistænker en fraktur af radius og/eller ulna. Hvordan håndterer du situationen?
- En klient kommer ind på klinikken med sin hund og fortæller, at hunden klør sig meget. Klienten mistænker, at hunden er angrebet af lopper. Klienten fortæller, at hun ikke kan betale lige nu. Hvordan håndterer du situationen?
- En klient kommer ind med en tæve med akutte fødselshindringer. Vandet er gået, men fødslen er gået i stå. Du mistænker, at en hvalp blokerer fød-

selsgangen. Skal tæven og hvalpene have mulighed for at overleve, mener du, at der kræves et kejsersnit. Ejeren fortæller, at de ikke kan betale for et kejsersnit lige nu. Hvordan håndterer du situationen?

Der blev desuden præsenteret en situation, hvor klienten reagerer følelsesladet, og en situation, hvor en bestemt type klient var i fokus:

5. Fru Larsen kommer ind på klinikken med sin hund Molly. Hun fortæller, at Molly nogle gange virker irriteret og klør sig i sine ører. Hun vil gerne have, at du kigger på Molly, men hun fortæller, at hun ikke kan betale lige nu. Du siger til Fru Larsen, at hun bliver nødt til at betale i dag, hvis hunden skal behandles. Fru Larsen bryder da ud i gråd, og hun beder dig indtrængende om mulighed for en afdragsordning. Hvordan håndterer du situationen?
6. En vagabond kommer ind på klinikken med sin hund Rita. Rita er blevet tiltagende nedstemt og tisser mere, end hun plejer. Det viser sig, at Rita har en livmoderbetændelse. Du vurderer, at en operation er nødvendig. Vagabonden fortæller, at han ikke kan betale regningen lige nu. Hvordan håndterer du situationen?

Undersøgelsens resultater

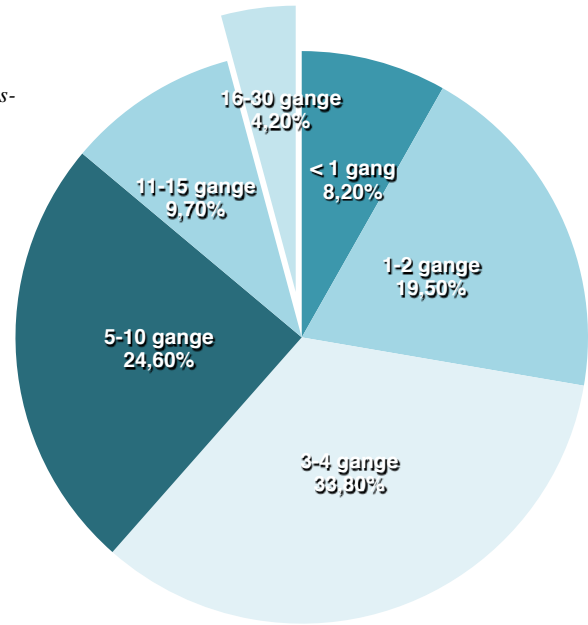
Demografi og kendetegn ved praksisser
84,1% af dyrlægerne, som besvarede spørgeskemaet, var økonomisk ansvarlige, mens 15,9 % var ansatte uden økonomisk ansvar. Der var en stor spredning med hensyn til, hvor længe dyrlægerne havde været i praksis, varierende fra et til over 40 år. Størrelsen på praksis varierede fra en eller to dyrlæger til 11 eller flere.

Hyppighed af møde med klienter, som ikke kan betale, og betydning heraf

Kun 8,2 % af de adspurgte angav, at de aldrig eller mindre end en gang om måneden kom ud for klienter, som gav udtryk for ikke at kunne betale. De resterende respondenter oplevede dette jævnlige, og næsten tre ud af fire oplevede det tre eller flere gange om måneden. Se nærmere i figur 1.

Der var en positiv sammenhæng mellem ofte at komme ud for klienter, som ikke

Figur 1. Antal gange om måneden danske smådyrspraktiserende dyrlæger oplever situationer med kunder, der ikke kan betale (n=195)

kan betale, og tilbøjeligheden til at vælge svarmuligheden, »Ja, jeg er blevet MERE afvisende«, når dyrlægerne blev spurgt til ændringer i den måde, de agerer på i forhold til klienter, som ikke kan betale. Der var også en positiv sammenhæng mellem ofte at komme ud for klienter, som ikke kan betale, og tilbøjeligheden til at svare, at nye klienter skal betale en procentdel af beløbet på dagen for at kunne få en afdragsordning.

Behandlinger tilbudt til klienter, som kan og ikke kan betale

Et flertal af de adspurgte (79 %) gav udtryk for, at de ville fremlægge forskellige behandlingsmuligheder over for klienter, som kan betale, sammenlignet med klienter, som giver udtryk for, at de ikke kan betale. Af de 79 % svarede hovedparten, 48,2 % af alle adspurgte, at klienter, som ikke kan betale, primært blev tilbudt behandlingsmuligheder, som afhjælper dyrets akutte situation, og som der er en realistisk mulighed for, at klienten kan komme til at betale. I enkelte tilfælde, hvor en operation helt kan kurere dyret, ville de dog tilbyde samme behandlingsmuligheder til de to grupper. Den resterende del af de 79 % (30,8 %) svarede, at klienter, som ikke kan betale, kun blev tilbudt behandlingsmuligheder, som afhjælper dyrets akutte situation. Dette kunne også inkludere eutanasi.

Tilbud om afdragsordninger

42,6 % af de adspurgte dyrlæger ville

kræve, at en andel af regningen blev betalt den samme dag for at ville tilbyde en afdragsordning til nye klienter, mens 40 % slet ikke ville tilbyde afdragsordninger til nye klienter. 12,3 % svarede, at nye såvel som gamle klienter bliver tilbudt afdragsordninger på lige fod, forudsat at de ikke allerede havde ubetalte regninger. Endelig var der 5,1 %, som svarede, at de aldrig tilbyder afdragsordninger.

Politik for håndtering af klienter, som ikke kan betale

90,8 % af de adspurgte dyrlæger svarede, at de har en politik for håndtering af klienter, som ikke kan betale. Det kunne enten være en mundtligt formuleret politik (43,6 % af alle adspurgte), den politik, at man kontakter den økonomisk ansvarlige (38,5 % af alle adspurgte), eller en skriftlig politik (8,7 % af alle adspurgte). De 90,8 % af dyrlægerne, der havde en politik, blev også spurgt til dens karakter, og de blev givet samme svarmuligheder, som skitseret tidligere. I forhold til de ovenfor nævnte svarmuligheder angav 85,3 % af de 90,8 %, at deres politik svarer mest til mulighed b), »Realistisk behandling«, mens 9 % pegede på mulighed a), »Behandling uanset omkostningerne«, 4,5 % på mulighed c), »Eutanasi«, og 1,1 % på mulighed d), »Afvisning«. Hovedparten af dyrlægepraktisserne udviste med andre ord en vis tilbageholdenhed med at udføre økonomisk krævende behandling af dyr for klienter, som ikke kan betale.

Behandling i de konkrete situationer

Ser vi på, hvordan de adspurgte dyrlæger forholder sig til de seks konkrete situationer, hvor de skal vurdere, hvad de vil gøre i forhold til en klient, som ikke kan betale, tegner der sig dog et meget differentieret billede.

Handlingsmulighed a) »Behandling uanset omkostningerne« blev valgt af et flertal af respondenterne i to situationer: hvor patienten er en hund med fødselsvanskeligheder, og hvor klienten, »Fru Larsen«, begynder at græde ved udsigten til, at hendes hund ikke kan blive behandlet. Derimod bliver handlingsmulighed b) »Realistisk behandling« (med mulighed for aflivning) valgt af flest respondenter i de fire resterende situationer, dels i tilfældene med en påkørt kat og en hund, som

sandsynligvis har brækket benet, dels i tilfældet hvor en hund har lopper, og endelig i tilfældet med en vagabond. I tilfældet med hunden med lopper er der dog næsten lige så mange af dyrlægerne, som vil afvise klienten og dyret.

Demografiske faktorer

Kvinder er mere tilbøjelige end mænd til at vælge »Behandling uanset omkostningerne« i de seks situationer. Endvidere viser det sig, at jo oftere dyrlægerne har været udsat for klienter, som ikke kan betale, jo mindre er de tilbøjelige til at vælge de meget restriktive handlingsmuligheder, »Eutanasi« og »Afvinsning«.

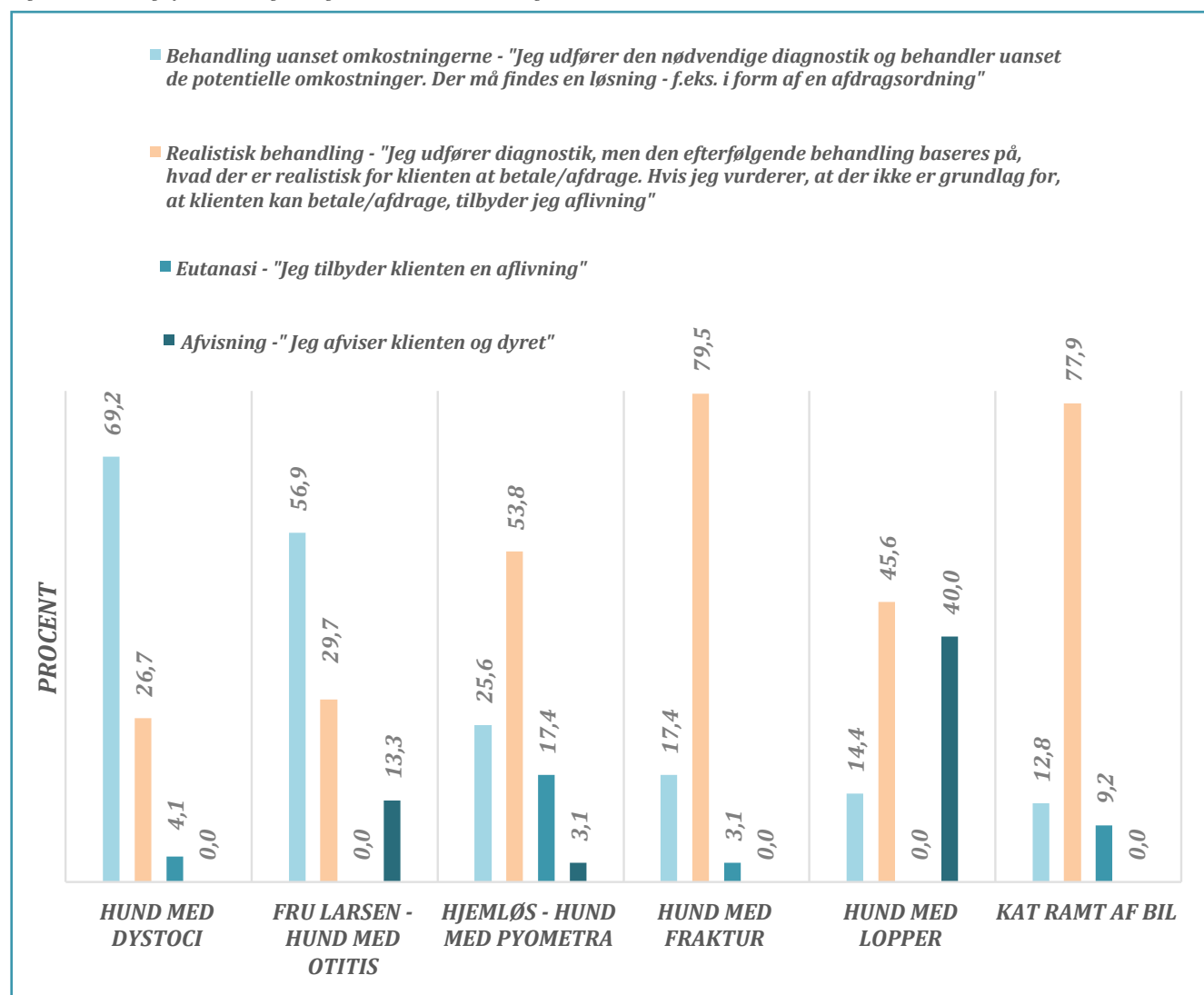
Diskussion

De smådyrspraktiserende dyrlæger i Dan-

mark kommer ofte ud for klienter, som ikke er i stand til at betale for ønsket og påkrævet behandling af deres dyr. Samtidig viser undersøgelsen, at dyrlægerne er villige til at hjælpe disse klienter langt ud over, hvad lovgivningen kræver. Dog varierer viljen til at hjælpe mellem dyrlæger og mellem forskellige typer af situationer.

Mest markant viser viljen til at hjælpe sig i situationen med hunden, som har fødselsvanskeligheder. Her vælger næsten to tredjedele af dyrlægerne at behandle uanset omkostningerne. Denne situation står i kontrast til de to situationer, hvor henholdsvis en kat og en hund er kommet alvorligt til skade, hvor et meget stort flertal vil tilbyde realistisk behandling med aflivning som udvej, hvis det ikke skønnes at klienten kan betale på kort eller lidt læn-

Figur 2. Fordeling af behandlingsmuligheder til klienter med begrænsede økonomiske midler i de seks case scenarier. N=195

gere sigt. Meget tyder således på, at de praktiserende dyrlæger har særligt stærke følelser, når der er unge eller ufødte dyr involveret, hvilket er på linje med tidligere fund i et kvalitativt studie gennemført i Canada²⁰.

Samtidig skal det bemærkes, at dyrlægerne også klart skelner mellem, hvor

det med hunden, som har lopper. Dette kan hænge sammen med, at behandlingen er relativt billig, kombineret med, at ubehandlede loppeangreb kan lede til alvorligere problemer for hunden.

I situationen med katten, som er ramt af en bil, er der sammenlignet med de andre situationer færre dyrlæger, som vælger

»Behandling uanset omkostninger«, og relativt mange, som vælger »Eutanasi«. Dette kan hænge sammen med, at der er tale om en ældre kat med en potentielt meget alvorlig diagnose. Det kan også spille en rolle, at katte generelt ikke regnes for så meget

som hunde. Dette afspejles i udenlandske undersøgelser, som viser, at klienter vil bruge flere ressourcer på hunde end på katte²¹⁻²², samt at de er mere villige til at lade hunde behandle hos dyrlægen end katte²³⁻²⁴.

Ligesom faktorer, der har med dyret at gøre, påvirker dyrlægens valg, viser vores undersøgelse, at relationen til klienten også spiller en meget stor rolle. Dette ses tydeligt, når man sammenligner situatio-

nen, hvor en klient kommer ind med en hund med lopper, hvor klienten optræder anonymt, og situationen, hvor Fru Larsen kommer med sin hund med otitis. Set fra dyrets synsvinkel synes der ikke at være den store forskel på de to situationer; men når dyrlægerne i vores undersøgelse alligevel viser stor vilje til at behandle Fru Larsens hund uanset omkostningerne, hænger det givetvis sammen med Fru Larsens adfærd. Hun begynder at græde, hvorved dyrlægen ikke kan undgå at blive følelsesmæssigt involveret. Det kan også have spillet en rolle for dyrlægernes vurdering, at betegnelsen »Fru Larsen« giver associationer til en ældre dame.

Der er en slående kontrast mellem, hvordan dyrlægerne i vores undersøgelse vil behandle Fru Larsen, og hvordan de vil behandle en anden sårbar person, nemlig vagabonden, der kommer med sin hund Rita, som lider af pyometra. Her er der langt færre, som vil behandle uanset omkostningerne, og sammenlignet med de andre situationer er der her flest dyrlæger, som valgte »Eutanasi«. Ud over et negativt syn på vagabonder kan denne forskel afspejle, at omkostningerne ved at hjælpe i dette tilfælde er relativt høje. Samtidig er det tankevækkende, at 3,1 %

” Kvindelige dyrlæger vil generelt gå længere i forhold til at hjælpe og undgå aflivning end deres mandlige kolleger

alvorlig situationen er for dyret. I situationen med hunden, som har lopper, vil et stort antal dyrlæger afvise klienten og dyret, hvilket ikke ses i de andre, mere alvorlige situationer. Således kan man sige, at dyrlægerne tydeligt er bevidste om deres, også lovfæstede, ansvar for at gøre noget, når dyr er alvorligt syge eller tilskadedkomne. Det er interessant, at et relativt højt antal dyrlæger (14,4 %) er villige til at behandle uanset omkostningerne i tilfæl-

Referencer

1. Tannenbaum, J. (1993) Veterinary medical ethics: A focus of conflicting interests. *Journal of Social Issues* 49, 143-156
2. Graaf, G. d. (2005) Veterinarians' discourses on animals and clients. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 18, 557-578
3. Morgan, C. A., & McDonald, M. (2007) Ethical dilemmas in veterinary medicine. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice* 37, 165-179
4. Batchelor, C. E. M., & McKeegan, D. E. F. (2012) Survey of the frequency and perceived stressfulness of ethical dilemmas encountered in UK veterinary practice. *Veterinary Record*, 170
5. Greenebaum, J. (2004) It's a dog's life: Elevating status from pet to "fur baby" at yappy hour. *Society & Animals* 12, 117-135
6. Hens, K. (2008) Ethical responsibilities towards dogs: An inquiry into the dog-human relationship. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics* 22, 3-14
7. Power, E. (2008) Furry families: Making a human-dog family through home. *Social & Cultural Geography* 9, 535-555
8. Tannenbaum, J. (1995) Veterinary ethics: Animal welfare, client relations, competition and collegiality (2. ed.). Mosby
9. Agria (2016) Danske katteejere: Aflivning frem for behandling ved dyrlægen? <http://www.agria.dk/pressecenter/pressemeddelelser-2016/danske-katteejere-aflivning-frem-for-behandling-ved-dyrlagen/> Tilgæet 11. november, 2016
10. Retsinformation (2015) Bekendtgørelse af Lov om dyrlæger, LBK nr 1149 af 12/09/2015, <https://www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=174045> Tilgæet 11/11 2016.
11. Broberg, B. (2015) Personlig kommunikation (e-mail), 26. oktober 2015
12. Milani, M. (2003) Practical bond considerations: Acknowledging clients' financial limits. *Canadian Veterinary Journal* 44, 996-999
13. Coe, J. B., Adams, C. L., & Bonnett, B. N. (2007) A focus group study of veterinarians' and pet owners' perceptions of the monetary aspects of veterinary care. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 231, 1510-1518
14. Coe, J. B., Adams, C. L., & Bonnett, B. N. (2008) A focus group study of veterinarians' and pet owners' perceptions of veterinarian-client communication in companion animal practice. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 233, 1072-1080
15. Routly, J. E., Taylor, I. R., Turner, R., McKernan, E. J., & Dobson, H. (2002) Support needs of veterinary surgeons during the first few years of practice: Perceptions of recent graduates and senior partners. *Veterinary Record* 150, 167-171
16. Gillling, M. L., & Parkinson, T. J. (2009) The transition from veterinary student to practitioner: A make or break period. *Journal of Veterinary Medical Education* 36, 209-215
17. Bachynsky, E. A., Dale, V. H. M., Kinnison,

af de adspurgte dyrlæger vil afvise klienten og dyret, hvilket synes at være på kant med lovgivningen.

Ser vi på resultaterne fra de mere generelle spørgsmål i spørgeskemaet, er det interessant, at danske dyrlæger for det store flertals vedkommende vil tilbyde andre behandlingsmuligheder til klienter, som udtrykker, at de ikke kan betale, end til klienter, hvor dette ikke er tilfældet. En forklaring herpå kan være, at dyrlægerne ikke ønsker at ydmyge og belaste klienter, som i forvejen har manglende økonomisk formåen.

En del danske dyrlæger ser således ud til at være tilhængere af en form for paternalisme, hvor man ikke udsætter klienterne for ubehagelige valg²⁰. På dette punkt er der tilsyneladende en kontrast til holdningerne i store dele af den engelsktalende verden, hvor man, også i diverse veterinære kodekser, betoner respekten for klientens selvbestemmelse²⁵⁻²⁷.

Et slående fund fra vores undersøgelse er, at danske dyrlæger kun i meget ringe grad har nedskrevne og klare retningslinjer for, hvordan man håndterer klienter, som ikke kan betale. Det ser ud som om, at disse sager i meget høj grad håndteres fra situation til situation – ofte under

opsyn af den dyrlæge, som er økonomisk ansvarlig. Dette kan vise sig at være et problem i fremtidens smådyrspraksis, hvor klinikker i højere grad vil være ejet af eksterne investorer, og hvor alle dyrlæger vil være ansatte.

En tydeligt dikteret politik med hensyn til, hvordan man skal håndtere klienter, som ikke kan betale, kan på flere planer give vanskeligheder. For det første kan det skade omdømmet hos en dyrlægepraksis, hvis der i offentligheden kommer sager frem, som får det til at se ud som om, dyrlægerne vægter penge højere end hensynet til syge og tilskadekomne dyr og deres ejere. Samtidig er der givetvis mange dyrlæger, som vil føle deres personlige moral kørt over, hvis ikke de en gang imellem har lov at hjælpe dyr og klienter uden at forlange betaling²⁸.

Som det fremgår, spiller køn også en rolle i forhold til, hvordan man som dyrlæge vil håndtere sager om klienter, der ikke kan betale. Kvindelige dyrlæger vil generelt gå længere i forhold til at hjælpe og undgå aflivning end deres mandlige kolleger. Dette er på linje med, at det i udenlandske undersøgelser er fundet, at kvindelige dyrlæger blev mere emotionelt påvirket af beslutninger om at aflive dyr,

end mandlige dyrlæger gjorde²⁹, og at kvindelige dyrlæger i højere grad end mandlige havde øje for smerte hos hunde og katte³⁰.

Nærværende studie har bekræftet vores hypotese om, at håndteringen af situationer med klienter, som ikke kan betale, udgør en væsentlig udfordring for praktiserende dyrlæger. Samtidig har vi fået bekræftet, at en lang række faktorer med relation til dyrene, klienterne og dyrlægen selv spiller en stor rolle for håndteringen af sådanne situationer. Det synes svært at opstille simple moralske principper eller regler, som kan give tilfredsstillende svar på, hvad dyrlægen skal gøre i den enkelte situation. Samtidig vil der med udviklingen af veterinær smådyrspraksis i Danmark være et voksende behov for mere vejledning og regulering – dels for at aflaste den enkelte dyrlæge, dels for at sikre en forsvarlig drift af praksis.

Tak

Vi vil gerne takke de praktiserende dyrlæger, som lod sig interviewe, og som svarede på vores spørgeskema. ■

T., Gazzard, J., & Baillie, S. (2013) A survey of the opinions of recent veterinary graduates and employers regarding early career business skills. *Veterinary Record* 172, 604-604

18. Kondrup, S. V., Anhøj, K. P., Rødsgaard-Rosenbeck, C., Lund, T. B., Nissen, M. H., & Sandøe, P. (2016) Veterinarian's dilemma: a study of how Danish small animal practitioners handle financially limited clients. *Veterinary Record* (online first)

19. Møller, I. T. (2015) Personlig kommunikation (e-mail), 26. oktober, 2015

20. Morgan, C. A. (2009) Stepping Up to the Plate: Animal Welfare, Veterinarians, and Ethical Conflicts. Doctoral thesis. University of British Columbia. Vancouver

21. Burns K. (2013) Vital statistic. www.avma.org/news/javmanews/pages/130201a.aspx. Accessed January 25, 2016

22. American Pet Products Association (2015) 2015-2016 APPA National Pet Owners Survey.

Greenwich. American Pet Products Association

23. Lue, T. W., Pantenburg, D. P., & Crawford, P. M. (2008) Impact of the owner-pet and client-veterinarian bond on the care that pets receive. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 232, 531-540

24. Volk, J. O., Felsted, K. E., Thomas, J. G., & Siren, C. W. (2011) Executive summary of the bayer veterinary care usage study. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 238, 1275-1282

25. Flemming, D. D., & Scott, J. F. (2004) Informed consent doctrine: What veterinarians should tell their clients. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 224, 1436-1439

26. British Columbia Veterinary Medical Association (2009) Code of ethics. Bylaws - Appendix A. British Columbia Veterinary Medical Association

27. Royal College of Veterinary Surgeons n.d. Code of Professional Conduct for Veterinary

Surgeons. www.rcvs.org.uk/advice-and-guidance/code-of-professional-conduct-for-veterinary-surgeons. Accessed January 25, 2016

28. Kogan, L. R., Stewart, S. M., Dowers, K. L., Schoenfeld-Tacher, R., & Hellyer, P. W. (2015) Practices and beliefs of private practitioners surrounding discounted veterinary services and products. *Open Veterinary Science Journal* 9, 1-9

29. Fogle B., & Abrahamson D. (1990) Pet loss: A survey of the attitudes and feelings of practicing veterinarians. *Anthrozoos* 3, 143-150.

30. Williams, V. M., Lascelles, B. D. X., & Robson, M. C. (2005) Current attitudes to, and use of, peri-operative analgesia in dogs and cats by veterinarians in New Zealand. *New Zealand Veterinary Journal* 53, 193-202.